

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย สำหรับสถานประกอบการขนาดเล็ก

โยธิน พลประถม^{1*}, สมบัติ ทีฆทรัพย์², นกุล สารวงค์²

¹สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

²สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

*Corresponding author email: yothin711@hotmail.com

ได้รับบทความ: 3 ธันวาคม 2564

ได้รับบทความแก้ไข: 17 มิถุนายน 2565

ยอมรับตีพิมพ์: 24 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยสำหรับสถานประกอบการขนาดเล็ก ประกอบด้วย 5 สาเหตุ คือ ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของนายจ้างและผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย บทความฉบับนี้จึงได้ทำการรวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่จะส่งผลต่อการบริหารจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สถานประกอบการขนาดเล็กมักประสบ เพื่อใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการทบทวน และปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ปัญหาและอุปสรรค / การจัดการ / อาชีวอนามัยและความปลอดภัย / สถานประกอบการขนาดเล็ก

Problems and Obstacles to Occupational Health and Safety Management for Micro and Small Enterprises

Yothin Ponprathom^{1*}, Sombat Teekasap², Nukul Sarawong²

¹Occupational Health and Safety Program, Faculty of Science and Technology, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok

²Technology and Innovation Management Program, Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok

*Corresponding author email: yothin711@hotmail.com

Received: 3 December 2021

Revised: 17 June 2022

Accepted: 24 June 2022

Abstract

Problems and obstacles in the management of occupational health and safety for micro and small enterprises which comprises of 5 reasons: barriers to law enforcement, problems and obstacles related to the general condition of employers and workers, problems and obstacles related to knowledge and understanding of occupational health and safety arrangements, and problems and obstacles related to participation in occupational health and safety management. This article summarizes the problems and obstacles that will affect the management of occupational health and safety. It is a problem issue for micro and small enterprise. It will be used as a preliminary guide in the review and improve the management system for occupational health and safety to be effective.

Keywords: Problems and obstacles / Management / Occupational health and safety / Micro and small enterprises

บทนำ

ประเทศไทยมีรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเป้าหมายเพื่อที่จะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมเนื่องจากอุตสาหกรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนประเทศ [1] และต้องเป็นอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพในการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นสำคัญ แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนอุตสาหกรรมไปสู่เป้าหมาย การทำให้คนงานมีสุขภาพดีและสภาพการทำงานที่เหมาะสม ไม่เฉพาะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลและสังคมเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยในกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ [2] งานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมีความมุ่งหวังที่จะปรับปรุงสภาพการทำงานและสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน และมีบทบาทสำคัญในสังคม บริษัท และบุคคล นอกจากภาระผูกพันทางศีลธรรมในการรับรองการคุ้มครองบุคคลในสถานที่ทำงานแล้ว การจัดการด้านความปลอดภัยและสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุและโรคต่าง ๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล การลาป่วย และสวัสดิการทุพพลภาพ [3]

การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจำกัดการสัมผัสกับความเสียหายในการทำงานและเพื่อให้มั่นใจว่าสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานและการอยู่รอดในระยะยาวและเน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีสุขภาพที่ดีและความเป็นอยู่ที่ดีงานที่มีคุณค่า และการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจอย่างยั่งยืน สำหรับองค์กร มาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อพนักงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย สุขภาพ และความเป็นอยู่ที่ดี [4] จากข้อมูลองค์การแรงงานระหว่างประเทศอุบัติเหตุและโรคจากการทำงานทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงและเพิ่มภาระทางเศรษฐกิจประมาณ 4% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ทั่วโลกในแต่ละปี [5]

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าคนทำงานในอุตสาหกรรมขนาดเล็กต้องเผชิญกับอันตรายจากการทำงานที่ร้ายแรง และมีความเสี่ยงที่จะได้รับบาดเจ็บสูงกว่าผู้ที่ทำงานในองค์กรขนาดใหญ่ ตลอดจนการขาดทรัพยากรในการควบคุมอันตราย และมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมความเสี่ยง [6]

บทความนี้จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยสำหรับสถานประกอบการขนาดเล็ก ประกอบด้วย ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของนายจ้างและผู้ปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เพื่อให้นำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับสถานประกอบการเล็ก ที่

จะต้องให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หากจะพิจารณาถึงแนวทางสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยตามแนวทางของ OHSAS 18001 (หรือ ISO 45001 ใหม่) การดำเนินงานจำเป็นต้องพิจารณาการกำหนดค่าทั้ง 5 แบบเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คือ 1) โครงสร้างที่มีอยู่จำเป็นต้องสนับสนุนระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย 2) องค์กรจำเป็นต้องอนุญาตให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 3) จำเป็นต้องมีแรงจูงใจสำหรับการรับรองมาตรฐาน 4) ต้องมีการขับเคลื่อนการใช้ศักยภาพของระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย และ 5) เปิดโอกาสในการให้ความสำคัญกับประเด็นการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย องค์กรประกอบทั้งห้านี้กำหนดทิศทางความสำเร็จของระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ผ่านการรับรอง [7]

ในสภาพการณ์ปัจจุบันพบว่าสถานประกอบการที่เป็นรายย่อยและเป็นสถานประกอบการขนาดเล็กยังคงต้องประสบกับปัญหาในเรื่องการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ Bonafede et al. [8] กล่าวว่า สถานประกอบการขนาดเล็กมีความถี่และขนาดของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานอยู่ในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่แย่ง และคณะกรรมการยุโรปประมาณการว่า 90% ของอุบัติเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นในสถานประกอบการขนาดเล็ก และผลกระทบของอุบัติเหตุจากการทำงานก็มีแนวโน้มที่สร้างปัญหามากขึ้นสำหรับธุรกิจประเภทนี้ จากการศึกษาของ International Labour Organization [9] พบว่า แม้อุตสาหกรรมขนาดเล็กนั้นจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเติบโตก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่มักต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างมากในการที่จะบริหารจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งโดยสภาพทั่วไปในสถานประกอบการขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณที่จะมาสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัยก็มักเป็นปัญหาที่พบบ่อยในสถานประกอบการเหล่านี้ อีกทั้งผลผลิตของงานที่ออกมามักจะมีคุณภาพต่ำ รวมไปถึงคนงานที่มีทักษะในการทำงานที่ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่าสถานประกอบการขนาดเล็กมักมีอันตรายจากการประกอบอาชีพสูงเมื่อเทียบกับสถานประกอบการขนาดใหญ่ สอดคล้องกับ Wang et al. [10] กล่าวว่า สถานประกอบการขนาดเล็กยังเป็นภาระหนักของรัฐบาลในแง่ของการบังคับใช้กฎระเบียบด้านความปลอดภัยและนโยบายด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ดังนั้นจากเหตุผลทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้พอทำความเข้าใจได้ว่า การตระหนักรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหา หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับสถานประกอบการโดยเฉพาะสถานประกอบการที่เป็นสถาน

ประกอบการขนาดเล็ก ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้การจัดการด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยล้มเหลวหรือไม่มีประสิทธิภาพนั้น จากการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานเขียน งานวิจัย เอกสารตำราที่เผยแพร่ตามแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนการสังเกตแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิซึ่งเป็นข้อมูลจากสถานที่จริง จึงพอที่จะสรุปได้ว่าสาเหตุหลักของปัญหาและอุปสรรคในการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้นั้นพอสรุปเป็นสาเหตุหลัก ๆ อยู่ 4 ประการ

1. ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

ประเทศไทยมีการออกกฎหมายว่าด้วยการจัดการด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการกำหนดมาตรการในการควบคุม กำกับดูแล และการบริหารจัดการด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานสำหรับลูกจ้างให้ปฏิบัติงานอย่างปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดี แต่เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดเนื้อหาพบว่ากฎหมายยังไม่ครอบคลุมในบางเรื่องบางประเด็น ไม่ครอบคลุมถึงสถานประกอบการที่มีขนาดเล็ก สอดคล้องกับ กุลชาติ อารีราษฎร์พิทักษ์ [11] กล่าวว่า ตามพระราชบัญญัติอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 ยังไม่มีการกำหนดเนื้อหาหรือรายละเอียดที่เกี่ยวกับการให้ลูกจ้างนั้นได้มีสิทธิในการที่จะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำงาน ที่มีลักษณะงานอันมีสภาพการทำงานที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และสุขภาพ โดยผลการศึกษายังพบอีกว่าเนื้อหาสาระของกฎหมายยังไม่เป็นไปตามอนุสัญญา ฉบับที่ 155 ว่าด้วยความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยในการทำงาน ค.ศ. 1981 มาตรา 13 ที่ได้กำหนดไว้ว่ากฎหมายจะต้องครอบคลุมและจะต้องสามารถคุ้มครองคนงานที่ละเว้นที่จะไม่ปฏิบัติงานในลักษณะที่มองได้ว่ามีเหตุผลอันควรที่อาจจะทำให้เกิดอันตรายร้ายแรง ต่อชีวิต หรือสุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบอีกว่าไม่เป็นไปตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ข้อ 23 (1) ที่กำหนดไว้ว่าทุกคนมีสิทธิในการทำงาน สิทธิในการเลือกปฏิบัติงานได้โดยอิสระ ภายใต้เงื่อนไขของความยุติธรรม และหากตีความหรือพิจารณารายละเอียดย่อยลงไปยังพบอีกด้วยว่ากฎหมายฉบับนี้ยังไม่มีผลสอดคล้องหรือสอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 ข้อ 7 ซึ่งได้มีข้อกำหนดถึงการรับรองสิทธิของทุกคนที่จะมีสภาพการทำงานที่ยุติธรรมและน่าพึงพอใจ มานพ กาเลียง [12] กล่าวว่า กฎระเบียบข้อบังคับและมาตรการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย บางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นจริงได้โดยเฉพาะในบางกระบวนการหรือขั้นตอนบางขั้นตอนของการปฏิบัติงานพบว่า มักจะมีการผ่อนปรนเกี่ยวกับ

กฎระเบียบข้อบังคับและมาตรการความปลอดภัยในบางเรื่องเพื่อให้สถานประกอบการสามารถดำเนินงานในกิจกรรมหรือในงานต่าง ๆ ต่อไปได้ จึงเป็นสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงที่มากขึ้นต่อการเกิดอุบัติเหตุสำหรับผู้ปฏิบัติงาน การศึกษาของ Landstad et al. [4] พบว่า สถานประกอบการขนาดเล็กก็มีข้อบกพร่องด้านความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และกฎหมายที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกหลายฉบับ อาทิเช่น กฎกระทรวงบริหารการจัดการความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2549 มีข้อกำหนดให้สถานประกอบการที่มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป ต้องมีคณะกรรมการความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดย National Institute of Occupational Safety and Health [13] กล่าวว่า คณะกรรมการความปลอดภัยฯ นั้นมีความสำคัญและมีหน้าที่ในการที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัย โดยมีเป้าหมายในการที่จะป้องกันอันตราย อุบัติเหตุ หรือโรคจากการทำงาน อันจะส่งผลให้การประสบอันตรายและการเกิดโรคจากการทำงานลดน้อยลง และมีหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสถานประกอบการให้สามารถขับเคลื่อนงานด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างจริงจังและมีความยั่งยืน ซึ่งหากพิจารณาตามข้อกำหนดและเนื้อหาสาระดังกล่าวแล้วจะพบว่ากฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้มีการบังคับใช้หรือครอบคลุมไปถึงสถานประกอบการขนาดเล็กที่มีลูกจ้างไม่ถึง 50 คน ทำให้สถานประกอบการดังกล่าวขาดกลไกที่จะคอยกำกับ ดูแล กฎหมายดังกล่าวยังกำหนดว่าสถานประกอบการต้องมีเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงาน ประกอบไปด้วย ระดับวิชาชีพ ระดับเทคนิคขั้นสูง ระดับเทคนิค ระดับหัวหน้างาน และระดับบริหาร โดยให้พิจารณาจากประเภทของอุตสาหกรรมและจำนวนพนักงานของสถานประกอบการนั้น ๆ เป็นหลัก และต้องมีให้ตรงตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบและดูแลความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานในสถานประกอบการของตน ซึ่งหากทำการพิจารณาดูรายละเอียดหรือข้อกำหนดดังกล่าวก็จะพบว่าไม่ได้มีผลบังคับใช้กับสถานประกอบการขนาดเล็กเช่นเดียวกัน ทำให้สถานประกอบการขนาดเล็กยังคงประสบปัญหาในเรื่องของการขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในเรื่องของการจัดการด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานมาขับเคลื่อนระบบให้ไปสู่เป้าหมายหรือนำพาองค์กรไปสู่การเป็นสถานประกอบการที่ปลอดภัยได้อย่างแท้จริง

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของนายจ้าง และผู้ปฏิบัติงาน

ในส่วนของนายจ้าง พบว่า ส่วนใหญ่การศึกษาขึ้นอยู่กับระดับที่ไม่สูงนัก จึงอาจจะไม่มีความรู้หรือยังขาดทักษะในการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้ขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ National Institute of Occupational Safety and Health [13] กล่าวว่า นายจ้างของสถานประกอบการที่มีขนาดเล็กมักมีความต้องการในด้านของปริมาณงานที่สูงและต้องการผลผลิตจำนวนมาก มีการกำหนดชั่วโมงการทำงานสำหรับลูกจ้างที่ยาวนานและไม่สม่ำเสมอ จนทำให้ลูกจ้างมีความยากลำบากในการที่จะสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการจัดการชีวิตส่วนตัว ตลอดจนสถานการณ์การทำงานที่ซับซ้อนทำให้นายจ้างอาจมีความรู้ไม่เพียงพอเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ Bonafede et al. [8] กล่าวว่า แรงกดดันด้านการผลิตให้ทันตามเป้าหมายสามารถเพิ่มความเครียดให้กับนายจ้าง

ในส่วนของผู้ปฏิบัติงาน พบว่า แรงงานที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบและถือเป็นแรงงานส่วนเกินที่ถูกผลักออกจากระบบ โดยสภาพทั่วไปทางด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับที่ต่ำ มีอายุค่อนข้างมาก และมีภาระที่จะต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว เป็นเหตุให้ไม่สามารถเข้าไปทำงานในโรงงานหรือสถานประกอบการขนาดใหญ่ได้ [14] ประกอบกับการศึกษาของ Dugolli [15] พบว่า พนักงานจำนวนมากที่ทำงานในสถานประกอบการขนาดเล็ก ทำงานโดยไม่มีสัญญาจ้างงานประจำ ดังนั้นพนักงานเหล่านั้นจึงไม่ได้รับการคุ้มครองโดยหลักประกันสุขภาพ ไม่มีสิทธิในการลาป่วยโดยได้รับค่าจ้าง ไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินใด ๆ เพื่อครอบคลุมค่ายาหรือการรักษาเมื่อได้รับบาดเจ็บในที่ทำงาน บ่อยครั้งที่พนักงานเหล่านี้ต้องทำงานหลังเลิกงาน ทำงานในช่วงสุดสัปดาห์ ทำงานกะกลางคืน และมักจะไม่ได้รับค่าชดเชยที่เหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ตลอดจนตารางการทำงานของพนักงานที่ไม่เหมาะสมเป็นสาเหตุให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บหรือเกิดอุบัติเหตุอันเป็นผลมาจากความกดดันในการทำงานและความเหนื่อยล้า นอกจากนี้ การบาดเจ็บและอุบัติเหตุในที่ทำงานส่วนใหญ่เกิดจากการที่พนักงานไม่มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานและกระบวนการผลิตที่ดีพอเนื่องจากพนักงานไม่ได้รับการฝึกอบรมที่เพียงพอ

3. ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย

การทำงานโดยที่พนักงานขาดซึ่งความรู้ความเข้าใจด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย ย่อมเป็นเหตุของการประสบอันตรายจากการทำงาน ซึ่งจะส่งผลทำให้ได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วยพิการ เกิดโรคจากการทำงาน หรืออาจจะเสียชีวิตตลอดจนทรัพย์สินได้

Landstad et al. [4] กล่าวว่า เป็นที่ยอมรับกันว่าความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยมีความสำคัญต่อคุณภาพของการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Cagno et al. [16] กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น ความรู้ด้านความปลอดภัย แรงจูงใจด้านความปลอดภัย ความพอใจในงาน การดูแล ทัศนคติต่อความปลอดภัย ความไม่มั่นคงในการทำงาน และบุคลิกภาพ เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพด้านความปลอดภัย

สถานประกอบการขนาดเล็กมักจะดำเนินการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยที่ไม่เป็นทางการมาก ซึ่งอาจเป็นธรรมชาติของอุตสาหกรรมจึงนำไปสู่การลดประสิทธิภาพการดูแลด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ทำให้มีแนวโน้มที่จะประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัยในการทำงานต่ำเกินไป [4] สอดคล้องกับ Bragatto et al. [17] กล่าวว่า สถานประกอบการขนาดเล็กส่วนใหญ่ต้องต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอดโดยมีเจ้าของเป็นผู้รับผิดชอบที่ต้องจัดการกับปัญหาต่าง ๆ มากมายพร้อมกัน รูปแบบการจัดการอาจเน้นที่อัตราและเน้นการกระทำ มีวัฒนธรรมการทำงานที่ไม่เป็นทางการ และมีความเชื่อว่ามาตรฐานการจัดการความปลอดภัยที่มีอยู่ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง แต่ไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติ ต่อองค์กรและไม่สามารถทำได้ สุภาวิดา พริกเล็ก [18] กล่าวว่า ถึงแม้หน่วยงานภาครัฐจะมีการออกมาตรการในการควบคุมและแก้ไข ปัญหาการประสบอันตรายและการเจ็บป่วยจากการทำงาน แต่การดำเนินงานทางด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก สาเหตุที่สำคัญคือผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงานยังขาดความรู้ความสามารถหรือทักษะในการบริหารจัดการงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในสถานประกอบการที่จะทำให้ประสบความสำเร็จได้

4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย

การมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ Inan et al. [19] กล่าวว่า การปรับปรุงสภาพการทำงานที่ไม่ดีพออาจเกิดจากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ไม่ดีพอ การให้ข้อมูลไม่เพียงพอ และระดับจิตสำนึกของพนักงานต่ำหรือขาดความสนใจ การกระตุ้นให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องจากพนักงานเป็นผู้ซึ่งมีประสบการณ์และเห็นถึงสภาพปัญหาในงานที่ตนเองทำเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สราวุธ สุธรรมมาสา [20] กล่าวว่า ในหลักการด้านจิตวิทยาพื้นฐาน เมื่อพนักงานมีส่วนร่วมในการคิด มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ก็จะมีแนวโน้มที่จะเกิดการยอมรับในมติที่เป็นมติของกลุ่ม และมตินั้นย่อมถูกนำไปสู่การปฏิบัติของบุคคลนั้น เช่น การมีส่วนร่วมในการชั่งอันตราย การมี

ส่วนร่วมในการวิเคราะห์หรือประเมินความเสี่ยงจากการทำงาน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขและควบคุมความเสี่ยงหรืออันตรายที่เกิดขึ้น Manuele [21] กล่าวว่า ในบรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานด้านการจัดการความปลอดภัย ระบุไว้ว่าการมีส่วนร่วมของพนักงานจะสร้างความมั่นใจและความเชื่อถือที่มีต่อองค์กร ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นและความร่วมมือที่จะทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องดำเนินการในเรื่องของการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่พนักงาน ด้วยการฝึกอบรมให้ความรู้ จัดหาเครื่องมือที่เหมาะสม ตลอดจนการมอบอำนาจในการปฏิบัติแก่พนักงานด้วย และ สุขคนธา ท้วมพงษ์ [22] กล่าวว่า ประสิทธิภาพของการดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากบุคลากรมีความร่วมมือ และจะต้องมีการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ รวมทั้งจะต้องนำข้อเสนอแนะที่ได้มาดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวมถึง Kathleen [23] กล่าวว่า การให้ข้อมูลแก่คนงานเกี่ยวกับนโยบายใหม่หรือแม้แต่ขั้นตอนการทำงานหรือการเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตเป็นสิ่งจำเป็นต่อการมีส่วนร่วมของพนักงาน และการมีส่วนร่วมของพนักงานสามารถเกิดขึ้นได้หลายระดับ เช่น การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงกระบวนการผลิต การลดของเสียที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต การปรับปรุงประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในการทำงาน โดยพยายามให้บรรลุเป้าหมายเพื่อสุขภาพอนามัยที่ดีของพนักงาน ในกระบวนการการมีส่วนร่วมในงานด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย พนักงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีโอกาสในการเข้าร่วมในการจัดการและจะต้องสามารถร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องงานด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนสามารถร่วมคิดหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจการบริหารจัดการในระบบดังกล่าวด้วย Cagno et al. [16] กล่าวว่า สถานประกอบการขนาดเล็กมักประสบปัญหาในด้านการขาดการมีส่วนร่วมในเรื่องการวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ และได้มาตรฐานมาตรฐาน ขาดความร่วมมือในการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยหรือการติดตามการเปลี่ยนของมาตรฐานความปลอดภัย ขาดความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย

สรุป

ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของสถานประกอบการขนาดเล็กมักเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ยังไม่ครอบคลุมถึงไม่ว่าจะเป็นสิทธิที่จะปฏิเสธงานที่มีความเสี่ยงสูง หรือการคุ้มครองความปลอดภัย ถึงแม้บาง

สถานประกอบการจะมีกฎระเบียบข้อบังคับแต่ก็ไม่สามารถปฏิบัติได้จริงเนื่องจากต้องทำงานแข่งกับเวลาทำให้ละเอียดหรือมีการผ่อนปรน ตลอดจนการขาดความรู้ด้านกฎหมายที่กำกับดูแลด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ยังขาดบุคลากรที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เช่น คณะกรรมการความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ความปลอดภัย ตามที่กฎหมายกำหนด

ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของนายจ้าง พบว่ายังมีปัญหาในเรื่องของการศึกษาที่ยังไม่สูงมากนัก และลักษณะของงานที่เร่งรีบเพื่อเน้นปริมาณงาน ทำให้นายจ้างเกิดความเครียด จึงเป็นสาเหตุของการละเลยที่จะดำเนินการในงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพอย่างจริงจัง ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ถูกผลักออกจากระบบ การศึกษาต่ำ มีอายุค่อนข้างมาก และยังมีภาระทางครอบครัว ตลอดจนการทำงานที่ไม่มีสัญญาจ้าง ต้องทำงานนอกเหนือเวลาโดยไม่ได้รับค่าชดเชย จึงเป็นเหตุให้เกิดการละเลยในการปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย

ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย พบว่าส่วนใหญ่สถานประกอบการขนาดเล็กมีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่เป็นทางการและมีความเชื่อว่ามาตรฐานการจัดการความปลอดภัยทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงแต่ไม่มีคุณค่าในทางปฏิบัติ และยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จึงไม่สามารถไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินงานได้

ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในด้านการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัย ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมจะเป็นหัวใจสำคัญในการจัดด้านอาชีวอนามัยความปลอดภัยให้ประสบความสำเร็จการมีส่วนร่วมในการชี้บ่งอันตราย การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หรือประเมินความเสี่ยงจากการทำงาน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขและควบคุมความเสี่ยงหรืออันตรายที่เกิดขึ้น แต่สถานประกอบการขนาดเล็กมักประสบปัญหาขาดการมีส่วนร่วม ขาดความร่วมมือ และขาดความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

1. สมพร ปานดำ. แนวทางยกระดับคุณภาพช่างอุตสาหกรรมพันธุ์ใหม่ 4.0 ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมไทย 4.0. วารสารวิชาสถาบันการอาชีวภาคใต้ 1 2563;5:8-13.

2. Arikan F, Sozen SK. A hierarchical solution approach for occupational health and safety inspectors task assignment problem. *Saf Health Work* 2021;12:154-66.
3. Rodrigues MA, Sá A, Masi D, Oliveira A, Boustras G, Leka S, et al. Occupational health & safety (OHS) management practices in micro- and small-sized enterprises: the case of the Portuguese waste management sector. *Saf Sci* 2020;129:104794.
4. Landstad BJ, Vinberg S, Rahme A, Vigren G, Hagqvist E. Management by values: a qualitative study of how small business owners in the cleaning sector view and implement their employer responsibilities with respect to occupational safety and health management. *Saf Sci* 2022;148:105649.
5. Porru S, Calza S, Arici C. Prevention of occupational injuries: evidence for effective good practices in foundries. *J Safety Res* 2017;60:53-69.
6. Olsen K, Legg S, Hasle P. How to use programme theory to evaluate the effectiveness of schemes designed to improve the work environment in small businesses. *Work* 2012;41:5999-6006.
7. Madsen CU, Kirkegaard ML, Dyreborg J, Hasle P. Making occupational health and safety management systems ‘work’: a realist review of the OHSAS 18001 standard. *Saf Sci* 2020;129:104843.
8. Bonafede M, Corfiati M, Gagliardi D, Boccuni F, Ronchetti M, Valenti A, et al. OHS management and employers’ perception: differences by firm size in a large Italian company survey. *Saf Sci* 2016;89:11-8.
9. International Labour Organization. Improving safety and health in micro-small and medium-sized enterprises: an overview of initiatives and delivery mechanisms [Internet]. 2020 [cited 2021 October 23]. Available from: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
10. Wang Q, Mei Q, Liu S, Zhang J. Analysis of managing safety in small enterprises: dual-effects of employee prosocial safety behavior and government inspection. *BioMed Res Int* 2018;2018:1-12.
11. กุลชาติ อารีราษฎร์พิทักษ์. ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2554 [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตชลบุรี; 2560.

12. มานพ กาเลียง. แนวทางการบริหารงานด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อม ของโรงพยาบาลสังกัด กระทรวงสาธารณสุข: กรณีศึกษาโรงพยาบาลสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2558;2:72-84.
13. National Institute of Occupational Safety and Health. Occupational safety and health challenges in small-scale enterprises. *Ind Health* 2020;58:303-5.
14. นิสากร กรุงไกรเพชร. แนวทางการจัดบริการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยสำหรับแรงงานนอกระบบ. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา 2020;16:1-11.
15. Dugolli M. Occupational health and safety situation at small and medium enterprises in Kosovo contextual factors barriers drivers and intervention process. *Int Rev Appl Sci Eng* 2021;12:19-28.
16. Cagno E, Micheli GJL, Jacinto C, Masi D. An interpretive model of occupational safety performance for small- and medium-sized enterprises. *Int J Ind Ergon* 2014;44:60-74.
17. Bragatto PA, Ansaldi SM, Agnello P. Small enterprises and major hazards: how to develop an appropriate safety management system. *J Loss Prev Process Ind* 2015;33:232-44.
18. สุภาวิตา พริกเล็ก. ความรู้ ทักษะการบริหาร และการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานอุตสาหกรรมผลิตยางธรรมชาติ พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ 2560;10:21-35.
19. İnan UH, Gül S, Yılmaz H. A multiple attribute decision model to compare the firms' occupational health and safety management perspectives. *Saf Sci* 2017;91:221-31.
20. สราวุธ สุธรรมมาสา. การสร้างการมีส่วนร่วมของพนักงานในงานอาชีวอนามัยและความปลอดภัย. จุลสารสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2557;2:10-21.
21. Manuele FA. Safety management: a collection from professional safety. *J Saf Res* 2018;4:58-72.
22. สุคนธา ท่วมพงษ์. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพการดำเนินกิจกรรมความปลอดภัยของสถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน (องค์การมหาชน). วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน 2562;5:68-79.

23. Kathleen M. Achieving a high-performance health care system with universal access: what the United States can learn from other countries. *Ann Intern Med* 2014;148:55-75.